

Gömöri Géza

Ez a fénykép is a házuk előtt készült. Biciklivel jártam iskolába Pestújhelyre Újpestről. Aztán kitört a háború 1941--42-ben, és a biciklit is be kellett szolgáltatni a hadseregnek. Már akkor bicikli sem volt. 1943-ban pedig elvittek munkaszolgálatosnak. [A biciklik 'begyűjtése decentralizáltan történt, bár több kísérlet is akadt a központosításra. Baky a 26900/1944. számú rendeletével arra hívta fel az alispánok, főszolgabírók és polgármesterek figyelmét, hogy ? a biciklik a rendőrséget és a csendőrséget illetik. Néhány megyében formanyomtatványok születtek a 'zsidóbiciklik' leltárba vételére, amelyeken fel kellett tüntetni a gyár nevét, a gyártási számot, a gumik mennyiségét és minőségét, a rendelkezésre álló pótalkatrészeket és szerszámokat, a pumpát és a lámpákat'. (In Ungváry Krisztián: 'Nagy jelentőségű szociálpolitikai akció' -- adalékok a zsidó vagyon

begyűjtéséhez és elosztásához Magyarországon 1944-ben (1956-os Intézet, Évkönyv X, 2002, Budapest). -- A szerk.] 1940-ben érettségiztem Pestújhelyen. Györgydeák Jenő volt az osztályfőnököm, nagyon rendes volt velem. Mikor leérettségiztünk, mindenkitől megkérdezte, hogy ki mi akar lenni, hova megy. Egyetemre megyek, bankba megyek, mondták a többiek. 'És te hova mégy?' -- kérdezi tőlem. 'Nem tudom, engem nem vesznek föl sehova.' Megsimogatta a fejem -- soha nem fogom elfelejteni --, és odasúgta a fülembe -- 1940-ben! --, 'ha vége lesz a háborúnak, és a németek elbuknak, akkor mindenhova fölvesznek'. És ezt nem felejtettem el. Mikor a húszéves érettségi találkozómnak volt, 1960-ban, akkor én már a Gázművek vezérigazgató-helyettese voltam, az osztályfőnökünk is ott volt. És attól kezdve minden évben húsvétkor, karácsonykor kocsit küldtem érte, odajött hozzánk, mindig adtam neki valami különleges ajándékot, gázöngyújtót meg ilyeneket. Össze-vissza ölelkeztünk. Mondtam neki, hogy nem tudom elfelejteni azt, ahogy 1940-ben megsimogatott, és mondta, hogy belőled az lesz, amit akarsz. A zsidóságunkból kifolyólag összesen csak egyszer fordult elő kisebb összetűzésünk. Mindig Újpestre jártunk a Tungstram strandra, de télen oda nem lehetett menni, úgyhogy elmentünk egyszer a Gellért fürdőbe. Összejöttünk hatan, nyolcan, és kicsit hangoskodtunk. Volt ott három-négy fiatal, erős srác, látták, kik vagyunk -- volt egy-két zsidós kinézetű gyerek --, és elkezdtek zsidózni, és az Ungár Laci -- aki később kiment Izraelbe, de már nem él --, visszaválaszolt nekik: 'Mi van, ti ócska parasztok?' Aztán nekimentek és elverték, amiből tömegverekedés is lett volna, de szétválasztották őket. Egy keresztény gyerek, a Szabó Lóránt, akivel már Újpesten is együtt jártam, volt talán a legjobb barátom. Az apja valamilyen tisztviselő volt, a szüleivel is nagyon jóban voltam. Az újpesti gimnáziumba jártunk együtt, majd a pestújhelyibe. A nyilas időkben [lásd: nyilas hatalomátvétel] Újpest teli volt nyilas plakátokkal. Mentem vele sétálni, ő meg fogta és letépte. 'Meg vagy te örülve? Agyonvernek, ha meglátnak bennünket!' 'Nem érdekel!' -- és tépte. Én annyira megijedtem, hogy én szaladtam el, ő meg ott tépkedte. Elég bátor gyerek volt ilyen szempontból, nagyon értelmes, és szinte filozemita gyerek volt. 1945 után is összejöttünk, ő matematikatanár lett. Érettségi után keramikusként mentem. A nővéremnek volt egy osztálytársnője, aki hat évvel idősebb volt nálam. Grünberger Aliznak hívták, keramikusként volt Újpesten. Volt egy műhelye és ott egy égetőkemencéje, ahol tanonckodtam. Én a legjobb rajzoló voltam a gimnáziumban, és szerettem fabrikálni. Az első kerámiám a Popeye, a tengerész volt, nagyon jól nézett ki, és bár sok minden volt, amit úgy elajándékoztam, ez megmaradt. Egy évig voltam keramikusként, akkor azt mondta az apám: 'Ebből akarsz te megélni? Bárhova elmégy a világba, keramikusként kinek kell?' 'Hát akkor mi legyek?' 'Légy szabó! A szabót a világon mindenütt keresik.' Először inas, majd segéd voltam egy évig, utána meg behívtak, 1943-ban kellett bevonulnom munkaszolgálatra.